

ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΟ Μ.Ε. ΣΥΓΧΡΟΝΟ & ΝΟΥΣ

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΚΕΙΜΕΝΟ 1

Reality shows: Ένας κρυφός εθισμός

1] Η τηλεόραση αναμφισβήτητα αποτελεί το βασικό μέσο ενημέρωσης και ψυχαγωγίας μιας μεγάλης μερίδας του πληθυσμού. Ωστόσο, τα τελευταία χρόνια παρατηρείται ότι έχει αρχίσει να αλλάζει μορφή, εμπλουτίζοντας το τηλεοπτικό χρόνο με διαφορετικού τύπου προγράμματα, τα οποία φιλοδοξεί να προσελκύσουν το ενδιαφέρον του κοινού. Επηρεαζόμενη από τα μεγάλα και επιτυχημένα reality shows του εξωτερικού, η νέα μόδα του 2001 με το Big Brother, οδήγησε την Ελλάδα σε μία πρωτόγνωρη τηλεοπτική πραγματικότητα, όπου τα τηλεπαιχνίδια κάθε μορφής κατέχουν κυρίαρχο ρόλο στα προγράμματα των καναλιών. Από το πρωί έως αργά το βράδυ παιχνίδια επιβίωσης, διαγωνισμοί μαγειρικής, μουσικά talent shows, reality μόδας γεμίζουν το τηλεοπτικό χρόνο, ενώ ολοένα και περισσότεροι άνθρωποι δηλώνουν φανατικοί τηλεθεατές τους. Οι επιπτώσεις που έχουν, τόσο στην προσωπική όσο και στην κοινωνική ζωή, εξαρτώνται κατά βάσει από τον βαθμό ταύτισης του τηλεθεατή με τους πρωταγωνιστές του εκάστοτε προγράμματος.

2] Η ταύτιση αυτή είναι συνήθως μεγάλη, όπως προκύπτει από τα υψηλά νούμερα τηλεθέασης. Ποια όμως είναι η αληθινή αιτία; Μέσα σε ένα γενικότερο κλίμα αρνητισμού, πολλοί θεωρούν πως τα reality shows δίνουν μία ανάσα στην θλιβερή πραγματικότητα και πως αποτελούν μια κλειδαρότρυπα στις ζωές των άλλων. Ίσως να είναι η περιέργεια το στοιχείο που ωθεί πολλούς να παρακολουθούν φανατικά τέτοιου είδους προγράμματα, πιστεύοντας πως μέσω αυτών θα καταφέρουν να «αποδράσουν» από την καθημερινότητα και να «γευτούν» έστω και για λίγο μία διαφορετική ζωή. Έρχονται αντιμέτωποι με ποικίλα συναισθήματα και ταυτίζονται με τους πρωταγωνιστές, χαίρονται με την νίκη τους και στενοχωριούνται με την ήττα τους. Παρακολουθούν απλούς, καθημερινούς ανθρώπους που δρουν αυθόρμητα, συνήθως έξω από το στενό πλαίσιο ενός καθορισμένου σεναρίου, γεγονός που προσδίδει μία οικειότητα σε συνδυασμό με την δυνατότητα παρέμβασης αλλά και επιρροής που ασκούν στη ζωή τους μέσω της ψηφοφορίας. «Το παιχνίδι αποτελεί μικρογραφία της κοινωνίας και των κοινωνικών συνθηκών», επισημαίνει η ψυχολόγος Αλεξάνδρα Καππάτου. Για αυτό το λόγο οι τηλεθεατές δείχνουν την προτίμησή τους στα εν λόγω προγράμματα, καθώς συνειδητοποιούν ότι πρόκειται για οικίες αντιδράσεις συνηθισμένων ανθρώπων. Άλλοτε, όμως, τα πράγματα δεν είναι τόσο αθώα, με αποτέλεσμα η έντονη ταύτιση, η οποία φτάνει συχνά στα όρια του φανατισμού και της πώρωσης, να έχει αρνητικές επιπτώσεις.

ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΟ Μ.Ε. ΣΥΓΧΡΟΝΟ & ΝΟΥΣ

3] Δεν είναι λίγες οι φορές που οι τηλεθεατές απολαμβάνουν να παρακολουθούν λογομαχίες, συγκινήσεις και ίντριγκες, καθώς αποτελούν τα βασικά στοιχεία που κρατούν αμείωτο το ενδιαφέρον τους. Παρακολουθώντας σε ένα reality τον ανθρώπινο πόνο, οι τηλεθεατές εκείνη τη στιγμή νιώθουν ανώτεροι από τους πρωταγωνιστές, δεδομένου ότι πιστεύουν πως βρίσκονται σε πλεονεκτικότερη θέση. Αντίστοιχα, σε έναν καβγά συμμετέχουν έμμεσα υποστηρίζοντας κάποιον από τους πρωταγωνιστές, ενώ σε μία ρομαντική ιστορία νιώθουν ταύτιση, αναπολώντας ενδεχομένως κάποια προσωπική τους ανάλογη εμπειρία. Όμως, ξεφεύγοντας από την άκριτη παρακολούθηση, πρέπει να αντιληφθούν ότι τα συγκεκριμένα προγράμματα στοχεύουν στην εμπορευματοποίηση των συναισθημάτων, στην καταπάτηση της αξιοπρέπειας και στη θυσία της ανθρώπινης υπόστασης στο βωμό τους κέρδους. Συχνά βέβαια αυτό δεν καθίσταται εφικτό, επειδή ο τρόπος προβολής των reality εξιτάρει, πυροδοτεί το ενδιαφέρον, δημιουργεί συμπάθειες ή αντιπάθειες και το βασικό, κρατά συντροφιά καθημερινά σε σημαντικό ποσοστό ανθρώπων, με προγράμματα που απευθύνονται σε όλους, καθώς δεν απαιτούν κάποια εξειδικευμένη γνώση ή μόρφωση, είναι ανάλαφρα, ευχάριστα και βοηθούν στην ψυχαγωγία και χαλάρωση του κοινού.

4] Ωστόσο, οι τηλεθεατές δεν συνειδητοποιούν ότι είναι ευάλωτοι και ευεπηρεάστοι. Όμορφες κοπέλες, ελκυστικοί άνδρες, ιδανικές οικογένειες, επίδοξοι χορευτές, γυμνασμένα σώματα, παραμορφωμένα πρόσωπα, ιδιαίτερες ικανότητες, παροτρύνουν έμμεσα τον απλό άνθρωπο να αναθεωρήσει τα πρότυπά αλλά και τον γενικότερο τρόπο ζωής του. Έχοντας ως κριτήριο την εμφάνιση των πρωταγωνιστών, τις συμπεριφορές ή τις ικανότητές τους, προσπαθούν να τους μιμηθούν, υποτιμώντας πολλές φορές τον εαυτό τους και δημιουργώντας λανθασμένα πρότυπα. Δεν είναι άλλωστε λίγες οι φορές που παρατηρούνται ακραίες συμπεριφορές, ωθώντας μικρά κορίτσια στα όρια της ανορεξίας ή πιστεύοντας πως μέσα από τη συμμετοχή σε ένα reality show επέρχεται η δόξα, η φήμη και τα χρήματα. Υποθέσεις λανθασμένες αν σκεφτεί κανείς πως όλα αυτά που αποκομίζουν οι πρωταγωνιστές των reality είναι συνήθως παροδικά και πως η φήμη τους δεν είναι ανεξίτηλη.

5] Είναι χρέος μας να καταλάβουμε πως δεν χρειάζονται παρωπίδες στον τομέα της τηλεόρασης. Η γνώση και η ατομική κρίση είναι πάνω από όλα και ο τηλεθεατής έχει το σημαντικότερο όπλο στα χέρια του, το τηλεχειριστήριο. Πατώντας ένα κουμπί, έχει την ευκαιρία να επιλέξει ανάμεσα σε ένα πιο «υγιές» και εποικοδομητικό πρόγραμμα και σε ένα reality show, εκφράζοντας την προτίμηση του για την ουσιαστική ενημέρωση, πληροφόρηση και ψυχαγωγία και όχι για την προβολή εύπεπτων και ανούσιων θεαμάτων. Ασφαλώς και υπάρχουν στιγμές που χρειαζόμαστε μία

ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΟ Μ.Ε. ΣΥΓΧΡΟΝΟ & ΝΟΥΣ

πιο ανάλαφρη δόση ψυχαγωγίας, αλλά με μέτρο. Ας αφήσουμε για λίγο στην άκρη την αδιακρισία και την περιέργεια για τις ζωές των άλλων και ας αφοσιωθούμε σε πιο ουσιαστικές, δημιουργικές και καρποφόρες δράσεις και σίγουρα μακροπρόθεσμα θα ωφεληθούμε!

Μαρία Μπότη, 31/03/2020 [διδασκική]

ΚΕΙΜΕΝΟ 2

Ριάλιτι στην εποχή του φόβου και του εγκλεισμού

1] Η μοιρολατρία, η παθητικότητα και τα αδιέξοδα της καθημερινής ζωής βρίσκουν στον κόσμο των ριάλιτι το ψυχαγωγικό τους ισοδύναμο, με τα κανάλια να έχουν ήδη εξαγγείλει ένα τσουνάμι από νέες παραγωγές.

2] Την ημέρα των Θεοφανίων εκατοντάδες χιλιάδες Έλληνες, νέοι γέροι και παιδιά, είχαν λάβει θέση μπροστά στις οθόνες τους περιμένοντας να δουν το νέο επεισόδιο του Survivor. Όμως αντί για ηλιοκαμένα κορμιά σε μια εξωτική παραλία του Αγίου Δομνίκου, αντίκρισαν την άλωση του Καπιτωλίου στην Ουάσινγκτον από δεκάδες χιλιάδες αφηνιασμένους οπαδούς του Τραμπ. Η μία πραγματικότητα έκλεψε την παράσταση από την άλλη.

3] Η κρίση δεν ευνόησε τα ριάλιτι. Κατά τη δεκαετία του 2010 τα περισσότερα ελληνικά ριάλιτι είχαν μέτριες έως κακές επιδόσεις. Κι εκεί που οι μετρήσεις τηλεθέασης έδειχναν ότι τα ριάλιτι είχαν κλείσει τον κύκλο τους, ότι αποτελούσαν έναν αναχρονισμό, το τηλεοπτικό αυτό είδος ξαναγεννήθηκε από τις στάχτες του, σαν να το ευνοεί η καταχνιά που έχει σκορπίσει η πανδημία. Εκατοντάδες χιλιάδες εγκλειστοί στα σπίτια τους παρακολουθούν τη ζωή άλλων εγκλειστών που διεκδικούν ένα χρηματικό έπαθλο και τη διασημότητα ή μάλλον μια αναγνωρισιμότητα που ενδεχομένως να μεταφραστεί σε επαγγελματικές ευκαιρίες και σε αύξηση των ακολούθων των φωτογενών παιχτών στο Instagram.

4] Ο χαρακτηρισμός «σκουπίδια» δεν αρκεί για να περιγράψει τα φετινά δείγματα αυτού του είδους. Σε πολλές περιπτώσεις, η χρήση αυτού του όρου φανερώνει κάποια υπεροψία: τα ριάλιτι είναι κάτι που το βλέπουν οι άλλοι, κάτι με το οποίο ασχολούνται οι άλλοι και όχι εμείς. Εμείς υποτίθεται ότι βρίσκουμε «ποιοτικούς τρόπους» για να περνάμε τις ατέλειωτες ώρες του υποχρεωτικού εγκλεισμού. Μόνο που στη συγκεκριμένη περίπτωση οι «άλλοι» είναι πάρα πολλοί και, επιπλέον, συχνά είναι πολύ νέοι, είναι τα παιδιά της πρώτης ριαλιτογενιάς που κατανάλωσε τα πρώτα ριάλιτι της νέας χιλιετίας, τα ριάλιτι της «εποχής της αθωότητας», όπως τόσο αυτάρεσκα τα είχαν χαρακτηρίσει οι συντελεστές τους. Τι διαφοροποιεί τα φετινά ριάλιτι από εκείνα που προβάλλονταν πριν από είκοσι χρόνια;

ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΟ Μ.Ε. ΣΥΓΧΡΟΝΟ & ΝΟΥΣ

5] Πρώτον, και ίσως το πιο σημαντικό, είναι ότι τα σόου αυτού του είδους προβάλλονται σε συνθήκες εγκλεισμού, φόβου και αβεβαιότητας. «Τι θέλετε;», είναι σαν να λένε πολλοί, «να βλέπουμε λοιμωξιολόγους και νοσοκομεία, να ακούμε για διασωληνωμένους και για θανάτους; Ας ξεφύγουμε, ας ξεχαστούμε». Έγκλειστοι παρακολουθούν τη ζωή άλλων εγκλειστών που δεν φοβούνται τον κορονοϊό αλλά μόνο τον αποκλεισμό τους από το παιχνίδι. Πολλοί δεν θέλουν ούτε να κατανοήσουν την πραγματικότητα ούτε –και πολύ περισσότερο– να αγωνιστούν για να την αλλάξουν· μόνο να αποσπαστούν από αυτήν, όσο το δυνατόν πιο εύκολα και ανώδυνα. Μες στην καταχνιά της πανδημίας, τα ριάλιτι, ξαναγεννιούνται από τις στάχτες τους.

6] Δεύτερον, η έξαρση της παραριαλιτολογίας είτε σε κουτσομπολίστικες μεσημεριανές και πρωινές εκπομπές είτε στα σόσιαλ μίντια. Είναι πολλοί αυτοί που δεν παρακολουθούν ριάλιτι ή τα παρακολουθούν σποραδικά αλλά είναι πολύ καλά ενημερωμένοι για τις εξελίξεις μέσω των σχολίων στο Facebook και το Twitter. Οι πιο ζουμερές εικόνες, οι πιο φαρμακερές κόντρες μεταξύ των παιχτών αναπαράγονται και διαδίδονται ταχύτατα. Αντί ν' ασχολούμαστε με τα κόμματα, τους πολιτικούς και τις πολιτικές τους, μπορούμε να διασκεδάσουμε με τους «μικρούς ήρωες της καθημερινότητάς μας», όπως είχαν κάποτε χαρακτηριστεί οι παίχτες του Big Brother.

7] Τρίτον, η προκλητική «τοποθέτηση προϊόντων» (product placement). Αν και κάποιες παραγωγές είναι δαπανηρές, ένα μεγάλο μέρος του κόστους τους καλύπτεται από την «γκρίζα διαφήμιση». Οι παίχτες πίνουν εμφιαλωμένο νερό μάρκας Χ, τρώνε κριτσίνια μάρκας Ψ, χρησιμοποιούν καλλυντικά μάρκας Ζ. Η διαφήμιση δεν είναι ένθετη, δεν περιορίζεται στα διαφημιστικά διαλείμματα, αλλά διαποτίζει το σόου. Όσον αφορά το περιεχόμενο των ριάλιτι, αυτό κυμαίνεται μεταξύ του παιδαριώδους και του γελοίου, ενώ και ολίγη κλειδαρότρυπα δεν βλάπτει. Η μοιρολατρία, η παθητικότητα, τα αδιέξοδα, η εργασιακή ανασφάλεια της καθημερινής ζωής συναντούν στον ψευτολαμπερό κόσμο των ριάλιτι το ψυχαγωγικό ισοδύναμό τους.

Μαριάννα Τζιαντζή, 17/01/2021 [διασκευή]

ΘΕΜΑ Δ'

Σε μια επιστολή που θα αποστείλετε στον Πρόεδρο του Εθνικού Συμβουλίου Ραδιοτηλεόρασης (ΕΣΡ) ως εκπρόσωπος του σχολείου σας, να τονίσετε τις επιπτώσεις που υφίσταται το τηλεοπτικό κοινό και κυρίως οι νέοι, από την υπέρμετρη προβολή ριάλιτι τηλεπαιχνιδιών. Παράλληλα, να επισημάνετε τις ωφέλειες που απορρέουν για το άτομο, όταν η τηλεόραση λειτουργεί κάτω από υγιείς προϋποθέσεις. (300-350 λέξεις)

Μονάδες 30

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΘΕΜΑΤΩΝ : Γ. ΚΑΡΑΓΕΩΡΓΟΠΟΥΛΟΣ – Α. ΖΙΩΖΙΑΣ
Α. ΔΕΣΛΗ – Κ. ΜΑΥΡΟΓΙΑΝΝΗ – Κ. ΚΑΤΣΙΩΤΗΣ